

Een vroeger bezit van de familie Van Wassenaer Obdam

De geschiedenis van Kernhem

Het landgoed Kernhem kent een lange geschiedenis. Omstreeks 400 na Christus ontstonden langs de rand van dit hoger gelegen gedeelte van de Veluwe een aantal Saksische nederzettingen. Omstreeks 800 verrees op de plaats van het huidige landhuis een hoeve die later in de Middeleeuwen toebehoorde aan de graven en hertogen van Gelre.

Deze hoeve leverde hen voedsel, drank en brandhout. Dankzij de afwatering van het Veluwemassief was het mogelijk de hoeve te omgeven met diepe grachten die altijd vol water stonden.

De gevelsteen boven de ingang van het huis Kernhem toont het alliantiewapen van het echtpaar Jacob van Wassenaer Obdam en Agnes van Renesse van der Aa.

Foto: Maarten Hermanussen.

Toen conflicten uitbraken met de bisschoppen van Utrecht werd de hoeve vervangen door een kasteel. Vanaf 1426 werd dit kasteel in leen gegeven aan een dienstman, of ridder in dienst, van de hertog Van Gelre.

Van Wassenaer Obdam

In 1543 ging het leen over naar de dienstman Seeger van Arnhem. Zijn nazaat de erfdochter Margaretha van Arnhem liet het bezit in 1651 na aan haar aangetrouwde neef Jacob III van Wassenaer Obdam en zijn echtgenote Agnes Renesse van der Aa.

Na een eeuw waarin de Van Wassenaers weinig aandacht aan Kernhem besteedden ging het landgoed, waartoe inmiddels negen boerderijen behoorden, over op Carel George van Wassenaer Obdam, de bezitter van

Twickel, die de Twickelervaart liet aanleggen. Deze vooruitstrevende edelman interesseerde zich vooral voor de verbetering en uitbreiding van de uitgestrekte bossen. In zijn tijd was de behoefte aan hout door de opkomst van de industrie sterk gestegen. Veel verarmde grondbezitters verkochten hun bomen zonder zich te bekommeren om de herplant. Zo ruïneerden zij de restanten van de toch al schaarse bossen zonder rekening te houden met de toekomst. Gelukkig pakte de rijke graaf Carel de zaken anders aan. Hij kwam regelmatig in zijn eigen bossen. Tijdens één van zijn bezoeken regelde hij zelf de voorwaarden waarop de boeren zijn bomen mochten gebruiken. In de Edese bossen en in het gebied de Sjisselt kocht hij veel bosgrond bij. Hier begon hij met de aanplant van eikenhakhout, waarbij hij al

Kasteel Kernhem bij Ede. Olieverf op doek door J. Ouwater, 1784.
Collectie: Gemeentemuseum Arnhem.

snel tot het inzicht kwam dat met dennen meer succes viel te boeken. De aanplant werd door de rentmeesters zorgvuldig bijgehouden. Al met al vertoont deze aanpak grote overeenkomsten met de moderne wijze waarop graaf Carel zijn bossen op Twickel beheerde.

Na zijn dood ging het landgoed over op zijn zoon Jacob Unico Willem van Wassenaer Obdam. Deze liet het oude vervallen kasteel Kernhem in de jaren 1802-1803 vervangen door het huidige landhuis. Gedwongen door de politieke omstandigheden die de adel noodzaakte een onopvallend bestaan te leiden, verrees een sober landhuis in classicistische stijl. Dit huis werd verhuurd. Via de laatste Van Wassenaer, de erfdochter Marie Cornélie, kwam het bezit door huwelijk aan Jacob Derk Carel van Heeckeren van Wassenaer. Bij diens overlijden in 1875 omvatte het 945 hectare, waarvan 435 hectare in Ede, 412 hectare in het Edese Bos, 96 hectare in het Roekelse en 2 hectare in Wageningen.

Van Aldenburg Bentinck

In 1883 kwam het goed aan Maria Cornelia, de oudste dochter van

J.D.C. van Heeckeren van Wassenaer. Haar oudste zoon Willem F.C.H. van Aldenburg Bentinck, die van zijn vader het landgoed Middachten erfde, verkreeg van zijn moeder het landgoed Kernhem.

In het begin van de 20ste eeuw kreeg Kernhem te maken met de eerste bedreigingen. De Bentincks moesten grond afstaan voor de aanleg van de spoorlijn Ede-Nijkerk-Amersfoort en voor de komst van de Provinciale Straatweg die de parkaanleg doorkruist. In 1953 werd aan de rand van het park het Nizo (Nederlands Instituut voor Zuivelonderzoek) gebouwd. Aan dit instituut danken we de ontwikkeling van de Kernhemmer kaas.

Graaf Willem Bentinck overleed in 1958, waarna het bezit overging op zijn oudste dochter S.M.M. gravin Gaetani dell Aquila d'Aragona-van Aldenburg Bentinck. Zij verkocht het bosgebied de Sijsselt aan de stichting het Gelders Landschap. Het landgoed Kernhem en de Edese bossen werden in 1970 aan de gemeente Ede verkocht. Het landgoed bestond uit het huis Kernhem met park en koetshuis, vier boerderijen en enkele losse landerijen. Het huis zelf dat in een

zeer slechte staat verkeerde, werd geschonken. Bij de overdracht bedong de gravin dat de landerijen en bossen intact moesten blijven. In 1993 bleek het nut van deze verkoopvoorwaarden. De plannen van de gemeente Ede om langs de laan tegenover het huis een wijk met landhuizen te bouwen leidde tot een rechtszaak. De wijk met landhuizen is er niet gekomen, maar aan de rand van het landgoed verrees wel de grootschalige woonwijk Kernhem.

Inmiddels is een van de boerderijen verkocht en door de nieuwe eigenaar omgebouwd tot woonboerderij. Van de resterende boerderijen is een boerderij in gebruik als 'geitenboerderij' met kaasverkoop aan huis. Een tweede boerderij wordt geëxploiteerd als kwekerij van tuingewassen en tenslotte kent het landgoed een zorgboerderij. De parkaanleg met elementen uit de barokperiode en de 19e eeuwse landschapsstijl is hersteld. Het volledig gerenoveerde huis wordt verhuurd. De benedenverdieping is in gebruik bij de Stichting Kernhem.

Aafke Brunt

Een vrijwilligster van Kernhem

Net buiten het centrum van Ede, aan de noordkant van de Rijksweg N224, ligt het Huis Kernhem. Kernhem, dat in oude glorie is hersteld, behoort tot de oudste landgoederen in Nederland. Door de ligging vlakbij het centrum van Ede-stad en nabij de nieuwe woonwijk Kernhem fungeert landgoed Kernhem als stadspark. Bij aankomst in Ede staat Toos Stam van de Stichting Kernhem al klaar om te vertellen over het huidige beheer van Huis Kernhem.

Wat is uw functie hier op Kernhem?

Ik werk hier als vrijwilliger. Mijn functie is gastvrouw.

Wie de huidige eigenaar van Huis Kernhem?

De Stichting Kernhem beheert uitsluitend het huis en dan met name de benedenverdieping, want de bovenverdieping wordt door de eigenaar, de gemeente Ede, aan twee bedrijven als kantoorruimte verhuurd. De Stichting Kernhem staat geheel los van de gemeente. De Stichting is huurder. De gemeente Ede verricht als verhuurder het groot onderhoud aan het huis. De gemeente verzorgt ook het groenonderhoud van het landschapspark.

Hoe is het bestuur van de Stichting Kernhem samengesteld?

Stichting Kernhem telt zes bestuursleden. Het bestuur bestaat uit de voorzitter, secretaris en penningmeester en drie leden met elk specifieke taken. Twee leden houden zich bezig met de tentoonstellingen en één lid organiseert de concerten.

Wat is de doelstelling van de Stichting?

Het bevorderen van kennis over en belangstelling voor cultuur en kunst bij een breed publiek, met name voor de inwoners van de gemeente Ede. Daarbij is het van groot belang dat de toegang tot het Huis Kernhem laagdrempelig dient te zijn. Het gebouw

Mevrouw Stam hijst de vlag

In Gelderland staat een Huis....., de vlaggen zijn uitnodigend uitgestoken!

moet nadrukkelijk toegankelijk zijn voor iedereen en als podium dienen voor kunstenaars uit Ede.

Wat kunt u vertellen over het huidige gebruik van huis Kernhem?

Huis Kernhem is een trouwlocatie. Trouwlustige stellen uit Ede en omgeving kunnen behalve in het gemeentehuis in zeer romantische trouwlocaties trouwen in Kasteel Hoekelum in Bennekom, het Jachthuis Sint Hubertus op de Hoge Veluwe in Otterlo of hier in de sfeervolle trouwzaal van Huis Kernhem in Ede. Ik begeleid als gastvrouw van Huis Kernhem circa 120-130 stellen per jaar. Ik tref de voorbereidingen; een ambtenaar van de gemeente Ede komt de huwelijksluiting verrichten. De Stichting Kernhem verhuurt de trouwzaal aan Burgerzaken van de gemeente Ede en genereert daarmee een stuk inkomen.

Kernhem is trouwens een zeer geliefde fotolocatie voor bruidsparen. Het is een vrij toegankelijk landschapspark. Ook veel stellen die niet in het Huis zelf het huwelijk sluiten, komen hier om foto's te laten maken met het Huis Kernhem, de schaapskooi, de

lanen of de kruidentuin als achtergrond.

Vinden er nog andere activiteiten plaats in Huis Kernhem?

Jazeker, er worden hier wisselende exposities gehouden. De kunsttentoonstellingen zijn op zaterdagmiddag van 15.00 uur tot 17.00 uur en op zondag van 11.00 tot 17.00 uur te bezoeken. Verder worden hier ook eenmaal per maand met uitzondering van de maanden juli en augustus koffieconcerten georganiseerd. Er wordt gemusiceerd door conservatoriumstudenten of door beroepsmusici. De toegangsprijs wordt met opzet zeer laag gehouden, zodat het voor een breed publiek toegankelijk is.

Er vindt ook een lezingencyclus plaats. Deze zogenaamde 'Kernhemlezingen' gaan over de actuele maatschappelijke problematiek. Tenslotte maakt ook de gemeente Ede van tijd tot tijd gebruik van Huis Kernhem voor ontvangsten, vergaderingen of bijeenkomsten. De catering wordt trouwens voor alle activiteiten verzorgd door de nabijgelegen pannenkoekenboerderij in het voormalige koetshuis.

Kernhem ligt vlakbij de stadsrand van Ede. Ziet u daar bedreigingen in voor Kernhem?

Niet zozeer in de zin van nog meer wegeaanleg of stadsuitbreiding. Natuurlijk is hier onlangs aan de overkant van de weg een nieuwbouwwijk gerealiseerd. Slechts een klein deel is echter op de grond van het landgoed Kernhem gerealiseerd. Bovendien zit hier in het Edese Bos een beschermd vleermuisreservaat. Nee, bij deze uitbreiding zal de gemeente Ede het aan de noordkant, denk ik, wel laten. Een actieve milieugroep hier in Ede ziet bovendien nauwlettend toe op de rust op het landgoed. Diverse lanen zijn al afgesloten met slagbomen om het verkeer te weren. Wat wel zorgen baart, is het vrij toegankelijke landschapspark hier aan de rand van Ede, maar vooral ook de parkeerplaats en de kruidentuin. We krijgen daar regelmatig te maken met vandalisme en ander wangedrag tijdens de nachtelijke uren.

Maarten Hermanussen